

Situne Dei

Årsskrift för Sigtunaforskning och historisk arkeologi

2014

Redaktion:

Anders Söderberg
Rune Edberg
Magnus Källström
Elisabet Claesson

Utgiven av Sigtuna Museum

Brita Malmer

1925–2013

Brita Malmer gick hastigt bort 8 maj 2013 bara några veckor innan hon skulle fylla 88 år. Hon föddes 1925 i Malmö. Vid Lunds universitet studerade hon bl.a. arkeologi för Holger Arbman och historia för Sture Bolin.

I Sverige fanns omfattande vikingatida myntskatter med främst islamiska, tyska och engelska mynt (tillsammans närmare 200.000 ex.). Brita hade 1954 kopplats till ett internationellt projekt vid Kungl. myntkabinettet för att publicera fynden. Hon fick ta hand om de bysantinska och skandinaviska mynten och det blev en livsuppgift för henne. Referensverken om skandinaviska mynt hade skrivits på 1800-talet och materialet var till stora delar inte analyserat. Brita insåg att hon måste skriva nya referensverk. Hennes doktorsavhandling 1966 handlade om den äldsta danska myntningen under 800- och 900-talen (bl.a. de som tidigare kallats Birka-Hedeby-mynt) som hon nu gemensamt kallade nordiska mynt.

Britas första analys av Olof Skötkonungs myntning i Sigtuna, med början ca 995, byggde på stampstudier och publicerades 1965. Vid mynttillverkningen använde man stampar där åt- och frånsidor kombinerades med varandra beroende på hur stamparna slets. Stamparna är inte bevarade, men däremot mynten som präglades med dem. Hennes forskningsinsats baserad på stampstudier vidgades efterhand till att skapa ordning och reda bland alla de s.k. skandinaviska efterpräglingarna av engelska mynt ca 995–1035, d.v.s. alla mynt som inte kunde föras till ett bestämt skandinaviskt land. Materialet var mycket problematiskt och komplicerat eftersom t.ex. inskrifterna normalt var helt förvirrade och det innebar flera decenniers forskningsarbete. Hennes resultat har helt förändrat synen på den äldsta myntningen i Sverige – den äldsta industrin som hon brukade kalla den. Sigtunamyntningen var kontinuerlig ca 995–1030 under Olof Skötkonung och Anund Jakob och av samma omfattning som vid en större engelsk myntort. Ett konkret belägg för myntningen i Sigtuna kom redan 1990 (publicerat 1991 i skriften *Kung Olofs mynthus i kvarteret Urmakaren, Sigtuna*), då man hittade resterna av ett av de hus som en gång fanns i staden för tillverkning av mynten.

En samlad genomgång av Sigtunadelen av den äldsta skandinaviska myntningen publicerade Brita 2010 i boken *Den svenska mynthistorien, vikingatiden ca 995–1030*. Den summerade ett halvsekels forskning.

Britas liv kännetecknades av en stor plikt känsla och hennes ambition var att med hjälp av fakta förstå hur det egentligen var, d.v.s. följa Leopold von Ranke's klassiska formulering av uppgiften för historievetenskapen "wie es eigentlich gewesen".

Brita hade en imponerande lång produktion som vittnar om arbetskapacitet, tålmod, koncentrationsförmåga liksom sinne för metodik, logik och struktur. Hennes forskning har gett numismatiker, historiker och arkeologer nya och ofta överraskande pusselbitar för att skildra hur samhället fungerade i äldre tider.

Kenneth Jonsson